

Галина Храпко: «У темні часи краще бачиш підсвічену для тебе дорогу»

Продюсерка Галина Храпко.

Розмову вела Анастасія Канівець

– Бути генеральною продюсеркою української кінокомпанії в наші часи складно. Розкажіть, як народилася ваша, як їй вдається триматися на плаву?

– Так, це був великий ризик і виклик. Але саме у такі моменти, коли час наче на паузі, усвідомлюєш, що життя – воно тут і зараз. А ще у темні часи краще бачиш підсвічену для тебе дорогу, відчуваєш людей, з якими тобі комфортно на цій дорозі. А надихнули на роботу насамперед актори, кінотворці, які взяли зброю до рук і стали на захист країни. Вони – там, під кулями, щоб ми тут не опускали руки, а творили й готували сцену, знімальні майданчики для них. Дай Бог усім повернутися в професію. Щодо власної кінокомпанії – то це, насамперед, свобода. Я маю змогу визначати, які проекти для мене пріоритетні, з якими партнерами крокувати, які головні меседжі доносити до українців та міжнародної спільноти.

– Кінокомпанія має назву «Kalyna Film». Калина має для вас особистісне значення?

– Калина завжди була для мене символом незламності, ви-

тривалості. Чим сильніші морози – тим більш цілющими та смачнішими стають її ягоди. Бачу в цьому аналогію з українцями: чим жорсткіші випробовування – тим нація стає міцнішою. Як ягоди у гроні туляться одна до одної, так і українці, об'єднані спільною трагедією, стають згуртованішими. Авсередині кожна ягідка має зернятко у формі серця. Це безмежна любов до своєї землі, до свого дому. Буквально кожна дрібниця має сенс. Любиш Україну – посади калину.

– Не так давно відбулася прем'єра вашого короткометражного фільму «По-людськи». Тема болюча, і створювався він гарячими слідами подій. Як це – знімати кіно про війну під час війни?

– Так, тема болюча. Рана ще дуже свіжа. Але скільки б часу не минуло, вона повністю не затягнеться, бо надто глибока. Морально важко було пропускати через себе історію нашої героїні. В основу фільму «По-людськи» (міжнародна версія має назву «The Choice») лягла реальна історія жінки, якій довелося віч-на-віч зустрітися з ворогом. Ірен Роздобудько написала сценарій влітку 2022 року, коли ми всі ще оговтувалися від шоку після звірських вбивств мирного населення в Бучі, Ірпені, Бородянці. Режисерка – Вікторія Мельникова. І було правильно довірити цю історію саме жінці. Вікторія скрупульозно пропрацьовувала кожну деталь, кожну репліку. Ми готувалися і знімали фільм у період масованих ракетних атак, під час блекауту. Але страху не відчували. Було відчуття обов'язку залишатися в професії і фіксувати для світу, наступних поколінь те, через що проходить наша нація, і наскільки сильними та винахідливими у боротьбі з ворогом ми можемо бути.

Що було найважчим? Вмовити українських хлопців-акторів зіграти окупантів. Багато хто приходив на проби і чесно зізнався, що не зможе одягти на себе ні ворожу форму, ні шкуру окупанта. Але були й ті, хто розумів: коли, як не зараз, і хто, як не ми.

Була ще одна проблема. Нам потрібні були шеврони на російську форму. І на той час ми не змогли знайти ні кравчині, ні ательє в Києві, хто готовий був пошити ворожі шеврони. Вибачалися і казали: «Ні, тільки не зараз, не можемо, відразу до окупантів зашкалює».

Після нашої перемоги я розповім, де і як нам вдалося дістати ці шеврони та інший ворожий реквізит. Через який

були курйози на блокпостах, яких на той час по Києву було ще багато.

– Чи бачив цей фільм український глядач?

– Поки що ні. Тільки трейлер. Ми подалися з цим фільмом на різні міжнародні кінофестивали і маємо вже перші результати: перемога на Toronto Women Film Festival, що присвячений жіночим досягненням у світі кіно. Ввійшов у шортлист авторитетного американського фестивалю The Boston Film Festival. В Україні плануємо показати стрічку восени 2024 року.

– Серед ваших проєктів – документальні фільми про професії, які під час війни стали героїчними. Зокрема, ваша компанія презентувала промоційний ролик фільму «Потяг до життя»...

– «Потяг до життя» – документальний повнометражний фільм, присвячений залізничникам. Людям, які з перших днів війни не покинули свої робочі місця, вирушили в дорогу, ризикуючи власним життям, щоб рятувати інших. Це і про наймасштабнішу в історії світових воєн евакуацію мирного населення. І про перший госпіталь, що був поставлений на залізничні колії. І про перевезення небезпечних речовин, які могли спричинити техногенну катастрофу. І про доставку зерна та продовольчих товарів до портів, щоб рятувати світ від голоду. Про виклики, небезпеку, власні драматичні історії тих, хто відправляє потяги, доставляє пасажирів у місця прихистку, допомагає, рятує у вагонах, відновлює колії, мости, розбудовує нові сполучення. І найголовніше – це те, що наш фільм не про страждання, а про боротьбу. Для мене це ще й унікальна методичка, написана залізничниками потом і кров'ю. Тому хочеться, щоб світ про це знав, пам'ятав, робив висновки, а головне – діяв ефективно і швидко, щоб ця методичка не знадобилася іншим країнам.

Фільм вироблений у партнерстві з Міжнародним благодійним фондом «Слава Україні». Режисер – Олександр Тищенко. Над фільмом працювали майже рік. Було зібрано понад 60 зворушливих історій-свідчень, відзнято більше 100 годин оригінального відео. У фільмі немає закадрового голосу. Лише свідчення, думки, емоції реальних людей. Правда, розказана самими учасниками чи свідками подій і підкріплена оригінальним та архівним відео.

Цей фільм неможливо дивитися без сліз. Особливо тим, хто знає, якими були обійми на вокзалах, коли чоловіки проводжали і водночас прощалися з дружинами і дітьми. Хто під стукіт коліс провів у дорозі понад 20 годин. Хто дивився в очі пасажирів, сповнені розпачу і болю. Цей фільм – ще й подяка тим, завдяки кому були врятовані понад 4 000 000 українців, з яких 1 000 000 – діти.

– Свого часу ви подавали на державне фінансування фільм про Олену Телігу. На жаль, тоді цей проєкт не викликав інтересу в Держкіно. Які перспективи у фільму, наскільки зараз можна розраховувати на держфінансування?

– На держфінансування цей проєкт двічі подавався від іншої компанії, і я була його продюсеркою. І двічі за оцінками експертів сценарій про Олену Телігу посідав перші місця, але потім результати переглядалися, й Рада кінематографії відмовляла у фінансуванні. «Занадто патріотич-

ний сценарій», – ми чули це у 2019 році. За графіком, виробництво припадало на 2020–2021 роки. Реліз був запланований на 22 лютого 2022 року. Але у 2019 році було не на часі. Для «Олени Теліги» однозначно настане час, і фільм буде зреалізовано. У це твердо вірю я і вся наша команда.

– Ви керуєте кінокомпанією як міжнародним проєктом. Наскільки зацікавлені сьогодні за кордоном у співпраці з українським кіновиробником? Чи не помітне зниження інтересу до України у світового кіновиробника і глядача?

– З початком великої війни в іноземців суттєво зріс інтерес до документального жанру. Коли ми тільки почали працювати над «Потягом до життя», вирішили презентувати кільком іноземним кіновиробникам та дистриб'юторам історії, які ввійдуть до майбутнього фільму. І генеральний директор Spanglish Movies – Густаво Апарісіо – був першим, хто протягом доби заслав Угоду про наміри на поширення нашого фільму на американському ринку. Щодо копродукції, коли іноземні кіновиробники долучаються до співфінансування виробництва, то тут складніше. Вони обережно ставляться, коли режисер з оператором є чоловіками. Перевагу віддають жінкам, бо з ними більше гарантії, що проєкт буде завершений. А чоловік у воюючій країні – насамперед її захисник зі зброєю в руках.

На прийняття рішення заходити у копродукцію з українською стороною впливає і готовність української сторони здійснювати зйомки на території партнера. Тут знову працює аргумент про ризики у питанні безперерйного процесу зйомок. Це те, що під час війни ми, на жаль, не можемо гарантувати.

І ще один фактор, який має суттєве значення для іноземців, – це державна підтримка. Якщо проєкт, бодай частково, але фінансується нашими інституціями – УКФ, Мінкульт, Держкіно – то шанси мати іноземного партнера зростають. Запам'яталися слова польського продюсера: «Вашим проєктом зацікавляються інші тоді, коли він буде потрібен у першу чергу вашій країні». Тому важливо, щоб була увага з боку нашої держави до тих проєктів, у яких зацікавлені потенційні іноземні співпродюсери. Ми мусимо якомога більше якісного і правильного з точки зору позиціонування України контенту поширювати на інші території світу. І це мають бути не тільки військові драми про те, що нам болять найбільше. Згадала ще, як на Берліналі у лютому 2023 року нам казали німецькі продюсери: «Не дозволяйте, аби війна повністю заповонила ваш розум і серце. Ви мусите писати і знімати не тільки про війну, щоб уникнути творчого спустошення та вигорання».

– Які подальші творчі плани «Kalyna Film»? Які перспективи кінокомпанії?

– Розвиватися, створювати нові проєкти, братися за проєкти-виклики. А ще – заповнювати дефіцит кадрів на ринку, кувати й відкривати нових талановитих, завзятих, амбітних фахівців. У найближчих планах – переформатувати свій соціальний проєкт з майстер-класів «Кіно на колесах» у сучасну професійну кіношколу. Це у мене до повномасштабної війни був соціальний проєкт, з яким я приїжджала у віддалені від столиці школи у містечках та селах,

щоб привернути увагу до професій у сфері кіно. Моїм завданням було не просто поділитися з дітьми пізнавальною інформацією, як створюються фільми та серіали, а й дати поштовх обирати для навчання режисуру, сценаристику, операторську чи продюсерську справи. Зараз мало на ринку сценаристів, які пишуть якісні діалоги українською. Більшість авторів користуються в повсякденному житті не українською мовою. Знають синонімічні ряди поверхово. Але ж українська мова, як ніяка інша у світі, має неймовірне багатство, синонімічне різноманіття, що дозволяє вибудовувати приємні на слух діалоги. Мова пластмасова тоді, коли речення мають російські конструкції, перекладені дослівно. Коли лінь, поспіх чи невміння відшукати потрібні слова, правильно вибудувати послідовність у роз-

повіді робить діалог кострубатим. Це стосується і дубляжу. Діалоги можуть бути соковитими, барвистими, звабливими, що зачаровують на слух. Але цьому треба вчитися. І одним із напрямків кіношколи буде поглиблене вивчення створення діалогів під характер персонажа, користуючись багатством нашої рідної мови.

Також програма зі сценарної та акторської майстерності, операторської справи й режисури буде доповнена навчанням грамотного постпродакшну. З червня ми оголосимо набір до кіношколи «Калина-Фільм». І це буде ретельний відбір. Бо насамперед хочеться дати знання тим, хто у цьому зацікавлений і справді цього потребує.

Листопад 2023 року.

«Острів сліз»: тема і сюжетно-образна концепція сценарію

Ольга Ямборко

У 1986 році літературний доробок Івана Миколайчука поповнив новий сценарій, створений спільно з французькою режисеркою Еліан Сабате. «Острів сліз» є останнім з нині відомих дванадцяти кіносценаріїв Івана Миколайчука. Передумови його появи не менш цікаві, ніж сам його сюжет, що виник з життя. У 1983 році історія українки Катерини Ясенчук, яка емігрувала до США та через незнання англійської мови провела 55 років у психіатричній лікарні, стала надбанням світових інформаційних агентств, нею зацікавилась французька Еліан Сабате з наміром зробити фільм. Через радянське посольство у Франції вона розшукала Івана Миколайчука, приїхала до Києва і попросила українського митця показати їй Західну Україну¹. Разом, у супроводі приставлених осіб з органів держбезпеки, вони відвідали Львів і Луцьк, а потім кожен писав свій варіант сценарію. Однак «Острів сліз» так і залишився на папері: Івана Миколайчука не стало у серпні 1987 року, тож ідея фільму «канула в Лету» разом із Еліан Сабате, котра у себе на батьківщині сьогодні більше відома як громадська діячка в місцевому самоврядуванні.

Тема еміграції зацікавила Івана Миколайчука ще під час поїздки до Аргентини у Мар-дель-Плата 1965 року та зайняла у його творчості окрему нішу, зокрема, висвітлена в одній з двох режисерських робіт майстра – фільмі «Така

Іван Миколайчук і Еліан Сабате у Чорторії. 1984.

тепла, така пізня осінь» (1981) та сценаріях, підставами для яких були сюжети з життя Катерини Ясенчук і буковинця Волощука².

«Пам'ять батьківщини»³, «духовне її відчуття»⁴, за визнанням самого Івана Миколайчука, й стали тим лейтмотивом, через який тема еміграції розкрита у його творчості. «Острів сліз» або «Острів надії» – неофіційні назви Елліс Айленду – острівця неподалік від Статуї Свободи у гавані Нью-Йорка, на якому було зведено найбільший у США

² Див.: Іван Миколайчук. Далека подорож. С. 213; Оксана Курган. Совість художника. С. 272. Білий птах з чорною ознакою: Іван Миколайчук: спогади, інтерв'ю, сценарії. Упор. М. Миколайчук. К. Мистецтво, 1991.

³ Оксана Курган. Совість художника. Білий птах з чорною ознакою...

⁴ Там само.

¹ Лариса Брюховецька. Доля емігрантів і сценарій «Острів сліз» у творчості Івана Миколайчука. Іван Миколайчук, Еліані Сабате. Острів сліз. Сценарій. – К.: «Кіно-Театр»; «АРТ КНИГА», 2017. – С. 54-55.